

SUİTDER

SDÜ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ

Süleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences

Sayı/Issue	62-Aralık 2024/ 62-December 2024
Makale Bilgisi/ Article Info	Araştırma Makalesi/ Research Article
Başvuru Tarihi/ Submitted Date:	19 Temmuz 2024
Kabul Tarihi/ Accepted Date:	23 Eylül 2024
Atıf/Citation:	Keskin, H. (2024). Nysa ad Maeandrum'dan Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermerden bir Heykelcik Başı: Aphrodisias Atölyelerinin Seçkin Ürünlerinden Biri. <i>Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi</i> . 31-46
DOI:	10.35237/suitder.1518904
Benzerlik / Similarity: %	%1

Nysa ad Maeandrum'dan Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermerden bir Heykelcik Başı: Aphrodisias Atölyelerinin Seçkin Ürünlerinden Biri*

A Statuette head from Nysa ad Maeandrum Crafted of Black-White (Göktepe) Marble: An Exquisite Product of Aphrodisias' Workshops

Hava KESKİN**

Öz

Batı Anadolu'nun Karia bölgesi kentlerinden Menderes Nysa'sı Erken Hellenistik Dönem' de kurulmuştur. Strabon tarafından bir dipolis-çift yakalı kent olarak adlandırılan Nysa günümüzde yoğun olarak Roma Dönemi kalıntılarını barındırır ve şehir planlaması, köprüleri ve anıtsal yapılarıyla Roma mimari ve mühendisliğinin güzel bir örneğini oluşturur. Dahası Strabon'un gençliğinde eğitim aldığı yer olarak da bilinen kentin kütüphane, gymnasium ve stadion gibi yapıları barındırmasıyla da eğitim ve kültür kenti kimliği anlaşılır. Tiyatro, gerontikon-odeion ve forum/ çarşı bazilika gibi anıtsal yapıların inşası ve süslemesi kentin Roma Dönemi'ndeki görsel görkemine işaret ederken yapılarda kullanılan malzemelerin çeşitliliği ve niteliği yerel üst sınıfın ve hayırseverlerin seçkin zevklerini ve zenginliğini açıkça ortaya koyar. Araştırmalarda ele geçen heykeltıraşlık eserleri kentin elit sınıfının günlük yaşam alanlarında da lüks sayılabilecek seçkin objelere ilgisinin olduğunu gösterir. Bunlardan biri Caddé 1 Plateia/ Sütunlu Caddé'de ele geçmiş siyah ve beyaz renkli mermerden yontulmuş bir heykelcik başı bu çalışmayla ilk kez tanıtılmaktadır. Aphrodisias ustalarının özel bir uzmanlık alanını oluşturan bu tür heykelcikler Muğla-Göktepe ocaklarından temin edilen, her iki rengi de barındıran yüksek kaliteli mermerlerden yontulmaktaydı. Bu tür malzemelerden heykelcik üretilmesi için muhakkak ki ustanın doğru tasarımı yapması gerektiğinden bu kişilerin yaratıcılığı tartışılmaz olup bu malzemeler özel işler için ayrılmış olmalıydı. Nysa eseri de ustalık gerektiren özel bir heykelcik grubuna ait olmasıyla kent elitlerinin seçkin zevklerini yansıtan bir obje olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Menderes Nysa'sı, Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermer, Heykelcik,

* Bu çalışma TÜBİTAK 2219-Yurtdışı Doktora Sonrası Araştırma Bursu 2021/1 Dönemi kapsamında Oxford Üniversitesi'nde tarafınca yapılan araştırmanın bazı sonuçlarını içermektedir. Malzemenin çalışılması konusunda verdiği izin ve destek için Nysa ad Maeandrum kazısı başkanı Prof. Dr. S. Hakan Öztaner'e teşekkürlerimi sunuyorum.

** Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Antalya/TÜRKİYE, E-Posta: havvakeskin@akdeniz.edu.tr; **ORCID ID:** 0000-0001-7747-7059.

Nysa ad Maeandrum'dan Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermerden bir Heykelcik Başı: Aphrodisias Atölyelerinin Seçkin Ürünlerinden Biri

Sosyal Kontekst.

Abstract

The city of Nysa in the Caria region of Western Anatolia was established during the Early Hellenistic Period. Nysa, mentioned by Strabo as a *dipolis*- a double city today predominantly contains Roman Period remains and sets a fine example of Roman architecture and engineering with its city planning, bridges, and monumental structures. Moreover, the city where the geographer Strabo was educated in his youth has an identity of an education and culture centre with buildings such as a library, gymnasium, and stadium. The construction and decoration of monumental structures like the theater, gerontikon-odeion, and forum/market basilica point to the visual grandeur of the city. Besides, the diversity and quality of marble used in these buildings demonstrate the refined tastes and wealth of the city's upper class and benefactors. The sculptural works unearthed in the excavations also indicate the interest of the city's elites in exquisite objects that could be considered luxurious in their everyday living spaces. One such artefact, a marble statuette head in black and white colour found in Nysa, is being introduced in this study. These kinds of small sculptures that contain both colours formed a specialized area of expertise for Aphrodisias sculptors, carved from high-quality marble obtained from the quarries of Muğla-Göktepe. Given the importance of proper design in creating sculptures from this material, it is evident that these sculptors were highly creative, and these materials must have been reserved for special projects. The statuette head from Nysa is considered an object reflecting the sophisticated tastes of the city's elites, for it belongs to a specific group of small sculptures that required great skill in crafting.

Keywords: Nysa Ad Maeandrum, Black-White Bichrome (Göktepe) Marble, Statuette, Social Context.

GİRİŞ

Karia bölgesinin kuzeyindeki kentlerden biri olan Nysa ad Maeandrum, MÖ 3. yüzyılda Mesogis Dağlarının güney yamaçlarında kurulmuş bir yerleşimdir. Coğrafyacı Strabon, gençlik yıllarında Nysa'da eğitim aldığı anlatmakta ve kenti çift yakalı (*dipolis*) olarak tanımlamaktadır (Strabon, XIV.1.44). Strabon'un bu tanımlamadaki haklılığı günümüzde de yerleşimi ikiye bölen Tekkecik Dere'nin içinden geçtiği vadi ve iki yakasını birleştiren köprülerle izlenebilmektedir. Kent planı muntazam biçimde tasarlanmış olup yerleşimi kuzey-güney ve doğu-batı yönlü bölen caddeler ve onların arasında yer alan *insulalardan* oluşmaktadır¹. Nysa'nın kuruluşu Erken Hellenistik Dönem'e dayandırılmasına karşın günümüze kadar korunan kalıntılar çoğunlukla Roma Dönemi'ne aittir². İlk kez 1907 yılında araştırılmaya başlanan kentte bilimsel kazılar 1990 yılından bu yana devam etmekte, yerleşimin yanı sıra bölge ve Anadolu arkeolojisine önemli bulgular sunmaktadır³.

Kentin tiyatro, *gerontikon/odeion*, forum/çarşı bazilika, kütüphane, stadion, gymnasium vb. gibi birçok anıtsal ve kamusal yapısı bulunmaktadır. Bu yapılardan Roma Dönemi'ne tarihlenen

¹ Kent planlaması hakkında daha detaylıca bilgi için bkz. Kadioğlu & Öztaner, 2022, s. 86-107.

² Strabon kentin Athymbros, Athymbrados ve Hydreos adlı üç Lakedaimonialı tarafından kurulduğunu aktarır. Bkz. Strabon, XIV.1.46. Ancak bu kuruluşa dair herhangi bir kanıt henüz ele geçmemiş olup kentin kuruluşu I. Antiokhos Soter ve/veya I. Seleukos Nikator ile ilişkilendirilmektedir. Bkz. Akdoğan Arca & Gökalp Özdil, 2022a, s. 50.

³ Nysa kentinin kazı başkanlığı 1990 yılından 2010 yılına kadar Vedat İdil tarafından yürütülmüştür. 2012 yılından itibaren çalışmalar Serdar H. Öztaner tarafından sürdürülmektedir.

tiyatronun *caveası* yamaca inşa edilmiş olup frizlerle süslenmiş altı adet podyumu olan ve heykellerle süslü üç katlı *scaenae frons* sahne binası bulunmaktadır. M. Kadioğlu tarafından mimarisi ve süslemesiyle irdelenen *scaenae fronsun* mimari bezekleri komşu kent Aphrodisias ustalarının işi olarak tanımlanmaktadır (Kadioğlu, 2006, s. 158; Kadioğlu & Kadioğlu 2008, s. 4). Yapının Nysa'ya dair önemli mitolojik konuları anlatan podyum frizlerinin de Aphrodisias'taki bir heykeltıraşlık okulu tarafından tamamlanmış olduğu önerilmektedir (Kadioğlu, 2022a, s. 191-192). Bunun yanı sıra kentin Sütunlu Cadde'sinin sütun başlıklarında da Aphrodisias'ın mimari bezek karakteristiği gözlemlenmektedir (Öztaner, 2022, s. 118). Nysa ve Aphrodisias arasındaki bu ilişkinin küçük heykeltıraşlık eserlerinde de gözlemlenebileceğine işaret eden yeni bir buluntu 2019 yılı kazılarında ele geçmiştir. İki renkli mermerden yapılmış olan küçük kadın başı kentin doğu batı yönlü aksını oluşturan Cadde 1 Plateia/ Sütunlu Cadde çalışmalarında ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışmada söz konusu eser ilk kez tanıtılarak değerlendirilmekte ve Nysa'nın sosyal konteksti bağlamında yorumlanmaktadır. Bu bağlamda, "Heykelcik başı nasıl bir kontekste ait olabilir? Lüks bir obje olarak Nysa halkının toplumsal yapısına dair hangi ipuçlarını sunar?" soruları cevaplanmaya çalışılmaktadır.

1. Siyah ve Beyaz Renkli Mermer Heykelcik Başı

Küçük mermer başın yüksekliği 6.8 cm, derinliği 6.5 cm, genişliği ise 7 cm'dir. Siyah ve beyaz olmak üzere iki farklı renkten oluşan, çok ince tanecikli mermerden yapılmıştır. Eserin yüzeyinde, Nysa'nın hemen hemen tüm heykeltıraşlık eserlerinde görülen yoğun kalker tabakası bulunmaktadır. Kısmen korunmuş olan şakak ve alın bölgelerinde mermer yüzeyinin çok iyi patina edildiği ve pürüzsüz hale getirildiği izlenebilmektedir. Başın bir heykelciğin parçası olduğu anlaşılmakta ancak yüzün büyük kısmı zarar görmüş olduğundan yalnızca saç ve göz gibi unsurlar izlenebilmektedir.

İki renkli mermerin siyah damarı saçın modellemesi için tercih edilmiş beyaz kısmına ise yüzü işlenmiştir (Fig. 1 ve 2). Yüzün yalnızca alın ve kısmen şakak kısmı korunmuş gerisi ise kırık ve aşınmıştır. Dar bir alını olup sağ gözün göz çukuru görülebilmekte ve kazımayla verilmiş göz kapağının dış kenarı izlenebilmektedir. Alın üzerinde ortadan ikiye ayrılan saçlar gevşek bir biçimde geriye toplanmış, böylelikle üç sıra halinde dalgalı bir saç çelengi oluşmuştur (Fig. 3 - 4). Özellikle daha iyi korunmuş sağ yanda, kulak üstüne yönelmiş gevşek dalgalar izlenebilmektedir (Fig. 3). Bu saç çelenginin hemen yukarısında alçak ve düzleştirilmiş kısımdan anlaşıldığı üzere olasılıkla bir *stephane* vardır (Fig. 5). Başın üst kısmındaki detaylar kalker tabakası nedeniyle anlaşılammakta yalnızca ensede topuz biçiminde toplanmış olduğu görülmektedir (Fig. 6). Saç çelenginin iki belirgin noktasında matkap delikleri bulunmaktadır. Bütün bu unsurlar eserin küçük bir kadın heykelciğine ait olduğunu düşündürmektedir. Söz konusu kadın başının ayakta duran bir heykele ait olduğunu varsaydığımızda başın korunmuş yüksekliğinin 6.8 cm olması, sekizde bir oranına göre eserin tamamının yaklaşık 55 cm olabileceğini göstermektedir⁴.

Heykelcik başının oldukça aşınmış ve kırık olması stilistik ve teknik açıdan tarihlendirmesini zorlaştırır; bu konuda malzemesinin yol gösterici olduğu söylenebilir. Nysa örneğinin analizi henüz yapılmamış olsa da bu çok ince tanecikli siyah ve beyaz renkli mermerin *nero antico* ve *bigio morato* türlerine sahip Muğla-Göktepe mermer ocaklarının malzemesinden olduğu anlaşılmaktadır. Nysa örneğinin, aşağıda sunulduğu üzere Aphrodisiaslı ustaların bir dönem kendi tekellerinde tuttıkları bu ocağın mermerinden yapılmış olması ve aynı kentten ele geçen iki renkli heykelciklere malzeme ve boyut açısından benzer olması MS 3-4. yüzyılda üretildiğine işaret eder. Bununla birlikte eserin saç tellerinin işlenişinde gözlemlenen derin matkap kanalları Geç Antoninler Dönemi'nin tekniğini yansıtır. Örneğin Perge ve Nikaia'dan ele geçen ve

⁴ Roma Dönemi'nde heykellerin oranları konusunda bkz. Vitruvius, III.1.2.

Nysa ad Maeandrum'dan Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermerden bir Heykelcik Başı: Aphrodisias Atölyelerinin Seçkin Ürünlerinden Biri

Lucilla olarak tanımlanmış kadın portrelerinde de benzer biçimde bir saç işçiliği görülür (İnan & Rosenbaum, 1966, s. 81-82, Nr. 53-54, Lev. XXXIV). Bu benzerliğe rağmen Aphrodisias örneklerinde henüz MS 2. yüzyıla ilişkilendirilen bir örnek bulunmadığından Nysa heykelciğinin üretimi için MS 2. yüzyıl sonu-MS 3. yüzyılın başları önerilebilir.

Heykelciğin buluntu konteksti ne yazık ki eserin yorumlanmasına pek de yardımcı olmamaktadır. Şöyle ki, buluntu alanı olan Cadde 1 Plateia/Sütunlu Cadde çalışmaları kent planlaması ve mimarisi hakkında önemli bulgular sunar. Bu cadde, kentin kutsal alanı Akharakha'ya uzanan anıtsal ve törensel yoluydu ve kentin ileri gelenlerine ait onurlandırma yazıtları, korunagelen boyalı bezekleriyle kentin doğu-batı yönlü ana aksını oluşturmaktaydı. Ancak bu alandan ele geçen heykeltraşlık eserleri çoğunlukla kırık ve eksik, genellikle birincil konteksti dışında devşirme kullanımda ele geçmektedir. Çalışma konusu eser de akıntı toprak içerisinden geldiğinden birincil mimari konteksti hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak eserin niteliği Nysalıların sosyal kontekstine dair bazı ipuçları sunmaktadır. Doğu yakadaki varlığını bildiğimiz konut alanlarından gerek sel-akıntı gerekse devşirme malzeme kullanımı sırasında caddeye gelmiş bu malzeme Nysalıların elit sınıfının zevklerini yansıtır. Bunu açıklayabilmek adına öncelikle siyah ve beyaz mermerden heykeltraşlık eseri yayılımına ve Aphrodisias ilişkisine kısaca göz atmak yararlı olacaktır.

2. Siyah ve Beyaz Renkli Mermerden Üretilmiş Heykeltraşlık Eserleri

Antikçağda yaygın olarak kullanılan beyaz mermerin yanı sıra farklı renkli mermerlerin kullanımı da bilinmektedir. Oldukça kıymetli olduğu anlaşılan bu tür mermerlerin çıkarıldığı ocakların işletilmesi ve malzemenin dağıtımı Roma İmparatorluk Dönemi'nde merkezden yürütülmekteydi (Atanassio ve diğerleri, 2008, s. 222). *Pavonazetto*'nun kaynağı olan Dokimeion, *africano* mermerinin elde edildiği Teos ve siyah/ koyu gri renkli mermerin çıkarıldığı Göktepe, Batı Anadolu'nun en önemli renkli mermer ocaklarını oluşturmaktaydı. Siyah mermerden üretilmiş heykeller özellikle bronzun incelikli işçiliğini yansıttığından oldukça değer görmekteydi. *Nero antico*, "patinalandığında son derece ince tanecikli olmasından kaynaklı olarak yarı metalik bir görünüm" sunmaktaydı (Corsi, 1845, s. 94; Atanassio ve diğerleri, 2009, s. 313). *Bigio morato* ise "tozla kaplı siyah mermer" görünümündeydi⁵. Bu tür eserlerin en güzel örnekleri olarak Capitoline Müzesi'nde bulunan genç kentauros, Ostia'dan kentauros ile Zeus heykelleri, Sessa Aurunca'dan Matidia/ Aura ve de Perge'den Dans eden Nymphe heykeli gösterilebilir. Bu örneklerden Sessa Aurunca kentinin Antoninler Dönemi tiyatrosundan ele geçen siyah ve beyaz mermerden yapılan Matidia heykelinin başı dışındaki malzemesinin Göktepe mermeri olduğu anlaşılmıştır⁶. Söz konusu tiyatronun yapımında imparatorluk coğrafyasının farklı bölgelerinden birçok renkli mermer kullanılmış olması gösterişli olması için hiçbir masraftan kaçınılmadığına işaret eder. Yapının banisi olan Matidia'nın heykeli için ise Göktepe mermerinin tercih edilmiş olması bu malzemenin oldukça seçkin olduğunu gösterir⁷. Perge'den Dans Eden Nymphe heykeli en son R. Özgan ve A. Çelik tarafından ele alınmıştır⁸. Özgan ve Çelik tarafından stilistik ve tipolojik olarak irdelenmiş ve iki ayrı renkteki mermerden yapılmış benzerler ile karşılaştırılarak bilinenden fazla replika ve varyasyonunun olduğu ortaya konulmuştur. Ancak eserin mermerinin kökeni irdelenmeden yalnızca dipnotla Göktepe'den

⁵ Corsi 1845, s. 106; Atanassio ve diğerleri, 2009, s. 313. *Bigio antico*, *bigio morato* ve *nero antico* tanımlamaları ve mermer nitelikleri üzerine tartışma için bkz. Yavuz ve diğerleri, 2009, s. 7-10.

⁶ Atanassio ve diğerleri, 2009b, s. 334-336, Tablo 3'te gösterilen nr. 21 ve 22 analizleri Matidia heykelinin mermer numune sonuçlarını göstermektedir. Söz konusu eserin başının malzemesi ise Paros kökenlidir.

⁷ Margaret L. Woodhull'un çalışmasında mermerden *bigio morato* olarak bahsedilmekte ancak malzemenin kökenine değinmemektedir. Siyah ve beyaz renkli mermerin kullanımı ve heykel tipolojisi bağlamında da Perge dans eden nymphe ile karşılaştırmaktadır. Bkz. Woodhull, 2018/2019, s. 205, Fig. 1, s. 216-218; S. Wood ise Matidia heykelinin beyaz mermerin Aphrodisias, *bigio morato* mermerinin ise Göktepe'den geldiğini ifade eder. Bkz. Wood, 2015, s. 237. Her iki araştırmacı da Matidia heykelinin mermerini de analiz eden Atanassio ve diğerleri, 2009 b çalışmasını gözden kaçırmışlardır.

⁸ Perge'den Dans eden Nymphe konusunda yapılan en son çalışma için bkz. Özgan & Çelik 2022, s.147-181.

gelmiş olabileceği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra yazarlar Perge heykelinin üretim yerinin Güney Ege, Karia veya Rhodos üretimi olabileceğini önermekle yetinmektedir (Bingöl, 1986, s. 60-61, Res. 2; Bingöl, 2007, s. 170-171; Özgan & Çelik, 2022, s. 161-163, 166-168). Halbuki tamamı MS 2. yüzyıla tarihlendirilen Münih, Magnesia örneklerinin yanı sıra ve Antalya Müzesi'nden bir örnekten oluşan benzerlerin büyük çoğunluğu siyah ve beyaz mermerlerin kullanımı ile üretilmiş olması son derece önemli bir husustur çünkü aşağıda da kısaca bahsedildiği üzere bu malzemenin Batı Anadolu'daki en önemli işleyicisi Aphrodisias olup uzak coğrafyalara ihraç edilmektedir⁹.

Batı Anadolu'da siyah renkli mermerin yatakları yalnızca Göktepe ile sınırlı değildir. Ayrıca Lesbos'da *bigio antico*, Khios'ta *nero antico* ve Teos'ta her iki mermerin yataklarının varlığı bilinmektedir. Ancak bu tür mermerlerden yapılan heykellerin malzemesinin kökeni konusunda en kapsamlı ve güvenilir çalışma şimdilik B. Atanassio ve diğerleri tarafından yapılan Göktepe taşocakları odaklı analizlerdir. Bu kapsamda yukarıda sayılanların yanı sıra bilinen birçok siyah mermerden heykelin hammaddesinin Göktepe ocaklarından elde edildiği ve Aphrodisias ustalarının ürünleri olduğu belirlenmiştir (Atanassio ve diğerleri, 2009, s. 334-336, 343-346; Atanassio ve diğerleri, 2008, s. 226).

Yukarıda bahsi geçen, uzuvların veya giysinin yalnızca beyaz veya siyah renkli mermerden ayrı ayrı şekillendirildiği ve sonrasında birleştirildiği büyük boyutlu heykellerin yanı sıra mermerin her iki rengini barındıran kısımlarının da kullanıldığını gösteren örnekler vardır. Bunlardan Aphrodisias ustalarının eserleri olan Eros, boğa üzerinde Europa, Aphrodite heykelcikleri bizzat Aphrodisias'ta bulunmuştur (Smith & Lenaghan, 2008, s. 326-331, Kat. nr. 49-51). Hatta Europa heykelciği doğrudan heykeltraş atölyesinden ele geçmiştir. Bu tür eserlerin kent dışına ihraç edildiğini gösteren örnek ise İstanbul, Sultanahmet'te ele geçmiş bichrom Triton heykelidir (Smith & Lenaghan, 2008, s. 332-333, Kat. nr. 52; Bruno ve diğerleri, 2015, s. 463, Fig. 6). Bu eserlerde renk damarlarının son derece zekice kullanımı göze çarpar. Örneğin Europa heykelciğinde, boğa ve manto için siyah renkli damar kullanılmış, Eros heykelciğinde kanatlar ve Aphrodite'de yine manto için siyah renkli kısım tercih edilmiştir. Hareketli bir figür olan Triton'un kıvrılmış torsosunun sağ yanında savrulan mantosu ve akanthus yaprakları içindeki alt gövdesi için mermerin siyah damarı kullanılarak karışık yaratığın görünümünde çarpıcı bir tezat oluşturulmuştur. Bu bağlamda çift renkli mermerlerden tasarlanan heykellerin ciddi bir ustalık istediği açıktır. Haklı olarak R.R.R. Smith bu küçük ve mükemmel işçiliğe sahip eserlerin yerel bir uzmanlık alanı olduğunu belirtir¹⁰. Analizler bu heykelciklerin mermerinin Göktepe'den temin edildiğini göstermiştir¹¹. Taş ocaklarının Bölge 4.B alanında iki renk damarını da barındıran mermer bloklar da tespit edilmiş olup bu alanın bichrom heykelciklerin malzeme temini için kullanılmış olabileceği önerilmektedir.¹²

Kronolojik açıdan bakıldığında siyah renkli Göktepe mermerinden işlenen eserlerin en erken örneğini MS 1. yüzyılda üretilen Domitianus'un villasındaki yaban domuzu oluşturur¹³.

⁹ Bu konuda 2015 yılında yapılan bir çalışma Göktepe mermerinin yayılımını gösteren güzel bir harita oluşturulmuştur. Bkz. Bruno ve diğerleri, 2015, s. 463, Fig. 1. Bu haritaya ek olarak Portekiz'de Quinta das Longas ve yine Anadolu'dan Zeugma kentinden ele geçen heykelcikler örneklerin çoğaltılabileceğini göstermektedir. Bkz. Lapuente Mercadal ve diğerleri, 2021, s. 13-16; Görkay, 2022, s. 349.

¹⁰ Smith, 2009, s. 33; Ayrıca malzemenin ustalık gerektirdiği ve özel siparişler için kullanıldığı vurgulanır, bkz. Bruno ve diğerleri, 2015, s. 466.

¹¹ Atanassio ve diğerleri, 2009b, s. 334-336. Bu çalışmadaki Nr. 4, 5 ve 6 örnekleri iki rengi barındıran tek bloktan üretilmiş Eros, Europa ve Aphrodite'ye ait olup mermerin kökeninin açıkça ortaya koyar. Yalnızca Aphrodite heykelciğinin siyah kısmında alınan numunenin kökeni belirlenememiş, beyaz kısımdaki Göktepe ile ilişkilendirilebilmiştir. Araştırmacılar her hâlükârda malzemenin kaynağının Göktepe olduğunu belirtir, bkz. s. 336.

¹² Çift renkli bloklar için bkz. Atanassio ve diğerleri, 2009b, s. 323, dn. 34. Göktepe ocaklarının diğer üç bölgesinde ise *bigio morato*, *nero antico* ve beyaz mermer çıkarılmaktadır, bkz. s. 313-321.

¹³ Atanassio ve diğerleri, 2009b, s. 339-343. *Nero antico* mermerinden yapılmış heykelcik görseli için, bkz. Vatikan Müzeleri online kataloğu: <https://catalogo.museivaticani.va/index.php/Detail/objects/MV.378.0.0> (13.07.2024).

Nysa ad Maeandrum'dan Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermerden bir Heykelcik Başı: Aphrodisias Atölyelerinin Seçkin Ürünlerinden Biri

Hadrianus'un villasındaki Genç Kentauros ve Zeus heykeli ile Sessa Aurunca'dan Matidia MS 2. yüzyılda üretilmiş olup aynı kaynaktan elde edilmiş beyaz renkli mermerden de faydalanılmıştır. İki renkli heykelciklerden Eros ve Aphrodite MS 3-4.yüzyıla tarihlenirken Europa ve Triton heykelcikleri de MS 4. yüzyıla tarihlenmektedir. Yapılan tarihlendirme ve analizler sonucunda Göktepe'nin MS 2. yüzyılda, imparatorluk projeleri için kullanılan bir imparatorluk mermer ocağı olduğu, MS 4. ve 5. yüzyıllarda ise Aphrodisias ustalarınca kendi işleri için kullanılmıştır (Atanassio ve diğerleri, 2008, s. 226; Atanassio ve diğerleri, 2009, s. 343-346). Aphrodisias üretimlerinde genellikle kent yakınındaki yerel mermerler kullanılırken, son derece nitelikli Göktepe mermerleri daha özel işler için rezerve edilmiştir¹⁴. Örneğin bugünkü Portekiz, Elvas'ta bulunan Quinta das Longas villasından ele geçen heykelciklerin beyaz Göktepe mermerinden olduğu ve stilistik olarak Aphrodisias ustalarının üslubunu yansıttığı yine analizlerle anlaşılmıştır (Lapuente Mercadal ve diğerleri, 2021, s. 13-16). Anadolu'nun güneyindeki Zeugma kentinin lüks villalarından ele geçen eserler arasında da yine beyaz renkli Göktepe mermerinden bir satyr heykelciği ele geçmiştir (Görkay, 2022, s. 349, Fig. 49). Kentin Poseidon Evi'nden bulunan bu heykelcik K. Görkay'ın yorumuyla muhtemelen bu lüks villada bir prestij objesi olarak dekoratif amaçla sergilenmekteydi. Siyah renkli Göktepe mermerinin üst sınıf villalarını süsleyen prestij objeleri olmasına en çarpıcı örnekler şüphesiz imparatorların yaşam alanlarında bulunan, Hadrianus'un Tivoli villasındaki Genç Kentauros (Bruno ve diğerleri, 2015, s. 466, Fig. 6.) ve Domitianus'un sarayındaki domuz gibi heykellerdir.

SONUÇ

Nysa kentinin anıtsal yapılarının malzeme analizleri burada mermerin yanı sıra kireçtaşı, konglomera, şist kumtaşı ve gnays gibi taş malzemeler kullanıldığını göstermiştir (Kadioğlu & Kadioğlu, 2008, s. 5-7). Gerontikon-odeion yapısının *scaenae frons*unun sütunları hariç mimari blokları üzerine yapılan analizler %38 oranında Aphrodisias kaynaklı olabileceğini gösterse de M. Kadioğlu bu olasılığa temkinli yaklaşmak gerektiğini vurgular (Kadioğlu, 2014, s. 124-125; Kadioğlu, 2022b, s. 265). Ayrıca yapının duvar kaplamalarında Batı Anadolu'nun çeşitli taş ocaklarının yanı sıra Yunanistan, Tunus ve Mısır kökenli renkli mermerlerin ithal edildiğini belirtir. Heykeller ve kaideleri için ise beyaz çok ince kristalli Göktepe mermeri tercih edilmiştir. Bu bağlamda Sextus Iulius Pythodoros tarafından yaptırılan yapının inşasında hiçbir masraftan kaçınılmadığı anlaşılmakta ve şüphesiz döneminde kentten en prestijli yapılarından birini oluşturmaktaydı. Buna karşın kentten geri kalan yapılarının ve heykeltıraşlık eserlerinin malzemeleri henüz kimyasal analize tabi tutulmamış yalnızca çıplak gözle yapılan incelemelerle mermer kökeni anlaşılmasına çalışılmıştır. Örneğin M. Kadioğlu tarafından tiyatronun mimari bezeklerinin yanı sıra, heykelleri ve frizlerinin Aphrodisias ustalarının eseri olduğu düşünülmekte ve mermerin de kökeni aynı kentle ilişkilendirilmektedir (Kadioğlu, 2006, s. 158; Kadioğlu & Kadioğlu, 2008, s. 4; tiyatro frizleri için bkz. Kadioğlu, 2022a, s. 190-191).

Çalışma konusu iki renkli heykelcik başı henüz bir analize tabi tutulmasa da son derece ince tanecikli mermer yapısı ve siyah-beyaz mermer tekniğinde üretilmiş olması onun Aphrodisias'ın üretimi olduğuna şüphe bırakmamaktadır. Bu tür heykelciklerin dışarıya da gönderildiği İstanbul-Sultanahmet tritonundan bilinirken Nysa heykelciği yakın çevrede de talep olduğunu ortaya koymaktadır. Tıpkı yukarıda anılan Aphrodisias'ın Europa, Aphrodite ve Eros heykelcikleri gibi küçük ölçülerdedir. Aphrodisias örneklerinde olduğu gibi mitolojik bir figür nymphe veya maenad özellikle başındaki stephane nedeniyle bir Aphrodite betimlenmiş olması muhtemeldir. Nysa heykelciğinde mermerin beyaz kısmı kadının yüzü için kullanılırken siyah damarı saç için tercih edilmiştir. Heykeltıraşın iki renk arasındaki ayrımı ustalıkla koruduğu görülebilmekte ve Aphrodisias'ın Eros, Europa, Aphrodite ve Triton gibi iki renkli eserleriyle benzerlik sergilemektedir (Smith, 2008, s. 33). Çok iyi korunamamış olması ileri bir tanımlamaya izin vermez ancak anılan

¹⁴ Nadiren başka bölgelerden de ithal etmiş olabilirler. Bu konuda bkz. Atanassio ve diğerleri, 2009b, s. 343.

benzer heykelciklerin MS 3-4. yüzyıllarda üretilmiş olması Nysa eseri için bir tarih aralığı sunar. Bununla birlikte bir adım ileriye giderek saç tellerinin ayırımındaki derin matkap kanalları Geç Antoninler Dönemi tekniğini yansıttığından eser için MS 2. yüzyıl sonu-3. yüzyıl başları önerilebilir.

MS 3. ve 4. yüzyılda Aphrodisias heykeltıraşlığının bir ustalık kolu olarak tanımlanan iki renkli heykelcikler lüks zevklere hitap eden gösterişli ürünler olmalıdır. Sınırlı bir kaynaktan temin edilen son derece nitelikli malzemenin ustalıklı tasarım ve ince işçiliği gerektirmesi bu eserleri özel kılmış olmalıdır. Bu bağlamda Nysa'da bu tür eserlere rastlanması kentin sosyal kontekstinde elit kişilerin/ailelerin varlığı ile yorumlanabilir. Yazılı kaynaklar ve arkeolojik veriler Nysa'da MS 2. yüzyılda Pythodoros ailesinin önemli hayırseverlik işleri yaptığını göstermektedir. Kentin önemli kamusal yapılarından olan gerontikon/odeion Iulius Sextus Pythodorus Maior tarafından inşa edilmiştir. Söz konusu aile aslen Nysalı olup sonradan komşu kent Tralleis'e taşınmış ancak anlaşılın Nysa ile olan bağlarını hiçbir zaman koparmamıştır (Kadioğlu, 2014, s. 98; Akdoğu Arca & Gökalp Özdil, 2022a, s. 56-57; Akdoğu Arca & Gökalp Özdil, 2022b, s. 63-64; Kadioğlu, 2022b, s. 265-267). Kent elitlerinin bir başka göstergesi kütüphane yapısından elde edilmektedir. Yaklaşık aynı döneme tarihlenen bu eğitim kurumu yapısının kazıları W. M. Strocka tarafından gerçekleştirilmiş ve buluntuları yayımlanmıştır. En önemli bulgulardan biri kütüphanenin hemen önüne yerleştirilen mermer lahittir (Strocka, 2022, s. 322-323, Fig. 6 ve 7; Strocka ve diğerleri, 2012, s. 29-37). Yapı Ephesus Celsus Kütüphanesi'nin mimarisini yansıtmakta ve aynı gelenekte hayırhahının mezarını barındırmaktadır (Strocka, 2022, s. 325-327). Nysa kütüphanesi Homeros'un Odysseia'sının bulunduğu üç kütüphaneden biri olarak antik dönemde ayrıcalıklı bir konuma sahip prestijli bir yapıydı¹⁵. Bu bağlamda söz konusu lahitte gömülen kişinin kimliği bilinmese de kütüphanenin yapımına katkı sağlamasından anlaşıldığı üzere varlıklı ve şüphesiz entelektüel bir Nysalı olmalıydı. Nysa'da lüks tercihleri olan bir sosyal grubun varlığı ayrıca beyaz mermerden yapılmış uyuyan Eros kabartmalı bir urne kapağı ile de izlenebilmektedir. Seçkin sınıfın tercihi olan bu tür urnelerin örnekleri özellikle Roma merkezli olarak görülebilmektedir (Keskin, 2022, s. 1706-1708). Nysa'nın sahip olduğu elit sınıfın üyeleri ve bunların seçkin kesimin toplumsal statüsü başka örneklerle de gösterilebilir. Çarpıcı bir örnek Clodia Cognita adlı bir kadının kentin kutsal alanı Akharakha tapınağına yaptığı bağışlardır (Gökalp Özdil & Akdoğu Arca, 2022, s. 43-45). Bu bağışlar bir yazıtla belgelenmiş olup buna göre dindar bir kadın olan Clodia *"tapınağı kendi parası ile güzelleştirmekte ve şimdi de tapınağı altın ve deniz mavisi adak objeleri ile her türden parıltılı şeylerle tezyin etmeyi vaat etmektedir."* Kentin boulesi tarafından örnek bir vatandaş olarak gösterilen bu kadının zenginliği çarpıcıdır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan, Göktepe'nin seçkin siyah ve beyaz mermerinden yontulmuş heykelcik başı ise bu elitlerin zevkinin inceliğine ve Aphrodisias kentinin bu lüks denilebilecek eserlerine ulaşma gücüne işaret eder. Muhtemelen bu zarif heykelcik tıpkı Zeugma'daki Poseidon Evi'ndeki satyr heykelciği veya daha uzakta Quinta das Longas villasındaki zarif beyaz Göktepe mermerinden heykelcikleri için önerildiği gibi Nysalı varlıklı bir kişinin villasında sahibinin ince zevkini ve zenginliğini yansıtan prestijli bir obje olarak sergilenmekteydi¹⁶. Bu durum da kentin domestik alanlarının bir zamanlar yüksek standartlara sahip mekanlar olduğuna işaret etmektedir.

Extended Abstract

The Carian city of Nysa ad Maeandrum was established in the Early Hellenistic Period. Nysa, mentioned by Strabo as a dipolis- a double city, today predominantly contains Roman Period ruins, setting a fine example of Roman architecture and engineering with its city planning, bridges and monumental buildings. Moreover, the city known where Strabo was educated in his youth has an

¹⁵ Nysa'nın eğitim ve kültür kenti kimliği ve entelektüelleri hakkında bkz. Gökalp Özdil & Akdoğu Arca, 2022, s. 47-48; Çokbankir ve diğerleri, 2024.

¹⁶ Bu konut alanlarının varlığı buluntu yeri olan Cadde 1 Plateia/Sütunlu Cadde çevresinde bilinmektedir.

Nysa ad Maeandrum'dan Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermerden bir Heykelcik Başı: Aphrodisias Atölyelerinin Seçkin Ürünlerinden Biri

identity of education and culture revealed by the structures such as a library, gymnasium and stadion. The variety of materials used in the construction of the monumental public buildings, such as the theatre, the gerontikon-odeion and the forum/market basilica, highlights the visual splendour of the city in the Roman Period and reveals the distinguished tastes and wealth of the city's upper class and philanthropists. Furthermore, the sculptures unearthed in the city's archaeological research reflect the refined taste of the local elites, showcasing exclusive objects in their living spaces.

This study introduces a distinctive find from the city of Nysa: a statuette head carved from black and white marble. Discovered in Street 1 Plateia/Column Street, this 6.8 cm tall head is believed to depict a woman. Interpreting this statuette head in its social context provides valuable insights into the culture and society of the time. The head of the statuette, likely representing a woman, is 6.8 cm tall. If the figure is assumed to be standing, its total height could be calculated at 55 cm. Accordingly, the Nysa head is compatible with other statuettes made of two-colour marble in terms of size.

The materials for these figurines, which were carved from single-piece blocks with veins in two different colours, black and white, could be obtained from the Muğla-Göktepe quarries of Western Anatolia. The results of the analysis deployed on the marble samples revealed that Göktepe marble was carved and exported by sculptors of Aphrodisias to other cities around the Mediterranean, especially the city of Rome and other cities in Italy, and Hispania, North Africa besides the west and south of Anatolia. Works made alone of white or black colour veins of Göktepe marble are found in the dwellings of the highest-ranking people of Roman society, such as the palace of Domitian and Villa Tivoli of Hadrian, as well as prestigious large-sized sculptures in the theatre depicting the benefactor of the building, as in Sessa Aurunca, or bath buildings such as Perge and Magnesia ad Maeandrum. In addition, some sculptures are smaller in size and carved from a single block, containing both black and white colours, as in the work in question. These statuettes consisting of a particular expertise area of the Aphrodisian sculptors were all carved of the high-quality marbles of Muğla-Göktepe quarries that contain both colours. The two coloured materials were reserved for special purchases, and the correct design was needed to create this kind of statuette, which reveals the master's creativity. In this context, the Nysa head, belonging to a particular group of sculptures that require peculiar craftsmanship, stands out as an object that reflects the exquisite tastes of the local elites.

The head of the figurine must have been carried to the street from the nearby residential areas as flood or spolia material. The quality of the material indicates these yet-to-be-unearthed residences once had high-standard domestic places. Similar statuettes date back to the 3rd-4th centuries AD, and the Nysa fragment should also be dated to these dates. M. Kadioğlu reveals the relationship between Aphrodisias and Nysa through the architectural ornaments and the podium friezes of the theatre, one of the prominent public buildings of the city. The black and white coloured marble head reflects that this relationship could be observed in domestic areas of Nysa.

KAYNAKÇA

Akdoğu Arca, E. N. & Gökalp Özdil, N. (2022a). Hellenistik Dönem'de Nysa. S. H. Öztaner (Ed.), *Çift Yakalı bir Kent: Nysa* (s. 50-59). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

- Akdoğu Arca, E. N. & Gökalp Özdil, N. (2022b). Roma İmparatorluk Dönemi'nde Nysa. S. H. Öztaner (Ed.), *Çift Yakalı bir Kent: Nysa* (s. 62-75). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Atanassio, D., Bruno, M., Yavuz, A. B., & Elçi, H. (2008). Aphrodisias ve Göktepe'de yeni keşfedilen mermer ocakları. R. R. R. Smith & J. Lenaghan (Ed.), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri* (s. 217-227). İstanbul: Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayınları.
- Atanassio, D., Bruno, M., & Yavuz A. B. (2009). Quarries in the region of Aphrodisias: the black and white marbles of Göktepe (Muğla). *Journal of Roman Archaeology*, (22), 312-348.
- Bingöl, O. (1986, Mayıs, 26-30). *Magnesia ad Maeandrum 1985*. VIII. Kazı Sonuçları Toplantısı II (Sempozyum Bildirileri). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 59-66.
- Bingöl, O. (2007). *Beyaz Kaşlı Artemis'in Kenti. Menderes Magnesia'sı. Magnesia ad Meandrum*. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Bruno, M., Atanassio, D., Prochaska, W., & Yavuz, A.B. (2015). An update on the use and distribution of white and black Göktepe marbles from the first century AD to Late Antiquity. P. Pensabene & E. Gasparini (Ed.), *Interdisciplinary Studies on Ancient Stone. ASMOSIA X. Rome 21- 26 May 2012* (s. 461-468). L'Erma di Bretschneider.
- Corsi, F (1845). *Delle pietre antiche. Edizione terza con notable aggiunta al terzo libro*. Roma: Tip. Di G. Puccinelli.
- Çokbankir, N., Keskin H. & Öztaner, S. H. (2024). Antik Çağ'da paedia ve gymnasion bağlamında Nysa ad Maeandrum'un eğitim ve kültür kenti kimliği. F. Gül Özaktürk, Ü. Fafö Telatar, & G. Ünver (Ed.), *SAPIENTIA. Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Prof. Dr. Göngör Varinlioğlu ve Prof. Dr. Ender Varinlioğlu Onuruna Yazılar* (s. 265-296). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- Diler, M. (2022). Nysa konservasyon çalışmaları. S. H. Öztaner (Ed.), *Çift Yakalı bir Kent: Nysa* (s. 450-459). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gökalp Özdil, N. & Akdoğu Arca, E. N. (2022). Antik kaynaklar ışığında Nysa'ya genel bir bakış. S. H. Öztaner (Ed.), *Çift Yakalı bir Kent: Nysa* (s. 40-49). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Görkay, K. (2022). Zeugma/Seleukeia. A. Engin & K. Görkay (Ed.), *Archaeology of Gaziantep from Prehistoric Times to the Late Antiquity* (s. 327-400). İstanbul: Ofset.
- İnan, J. & Rosenbaum, E. (1966), *Roman and Early Byzantine Portrait Sculpture in Asia Minor*. Oxford: Oxford University Press.
- Kadioğlu, M. (2006). *Forschungen in Nysa am Mäander I. Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Maeander*. Philipp von Zabern.
- Kadioğlu, M. (2014). *Das Gerontikon von Nysa am Mäander. Forschungen in Nysa am Mäander 3*. Darmstadt: Philipp von Zabern.
- Kadioğlu, M. (2022a). Tiyatro frizleri. S. H. Öztaner (Ed.), *Çift Yakalı bir Kent: Nysa* (s. 158-205). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kadioğlu, M. (2022b). Yaşlılar Meclisi "Gerontikon" – Odeion, S. H. Öztaner (Ed.), *Çift Yakalı bir Kent: Nysa* (s. 250-269). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kadioğlu, M. & Kadioğlu, Y. K. (2008). Native of the marble in ancient city, Nysa ad Maeander of Hellenistic and Roman Period, Aydın-Western Anatolia-Turkey. *Donald D*

**Nysa ad Maeandrum'dan Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermerden bir Heykelcik Başı:
Aphrodisias Atölyelerinin Seçkin Ürünlerinden Biri**

Harrington Symposium on the Geology of the Aegean IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science 2 (2008) 012022, (Sempozyum Bildirileri). <http://doi:10.1088/1755-1307/2/1/012022>.

- Kadioğlu, M. & Öztaner, S. H. (2022). Nysa Kent Planlaması-Cadde-Sokak Sistemi. S. H. Öztaner (Ed.), *Çift Yakalı bir Kent: Nysa* (s. 86-107). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Keskin, H. (2022). Uyuyan Eros kabartmalı urne kapaklarına Nysa kentinden bir örnek, *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(3), 1701-1710. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1161618>
- Keskin, H. & Öztaner, S. H. (2022). Nysa ad Maeandrum Cadde 1-Plataia'dan İki Mermer Heykel, *Anadolu/Anatolia*, 48, 157-179. <https://doi.org/10.36891/anatolia.1206407>
- Lapiente Mercadal, M. P., Mercadal, M., Nogales-Basarrate, T. & Carvalho, A. (2021). A Mineralogical Insights to Identify Göktepe Marble in the Sculptural Program of Quinta das Longas Villa, *Minerals*, 11 (1194), 1-16.
- Özgan, R. & Çelik, A. (2022). Pergeli Dansöz Yontusu ve Replikler Sorunu. M. Demirel, M. Aslan, S. Atalay & U. Orhan (Ed.), *Antalya'nın Arkeolojik Mirası: Antalya Müzesi 100 Yaşında* (s. 147-182). Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Öztaner, S. H. (2022). Sütunlu Cadde / Cadde 1-Plateia (Doğu), S. H. Öztaner (Ed.), *Çift Yakalı bir Kent: Nysa* (s. 110-129). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Smith, R. R. R. (2008). Aphrodisias'ta Yapılan Roma Portreleri ve Mermer Heykeltıraşlık. R.R. R. Smith & J. Lenaghan (Ed.) *Aphrodisias'tan Roma Portreleri* (s. 8-33). İstanbul: Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayınları.
- Smith, R. R. R. & Lenaghan, J. (Ed.). (2008), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayınları.
- Strabon, *Geographika. Antik Anadolu Coğrafyası. Kitap XII-XIII-XIV*. A. Pekman (Çev. 2000). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Strocka, V. M. (2022). "Kütüphane ve Arşiv Binası", S. H. Öztaner (Ed.), *Çift Yakalı bir Kent: Nysa* (s. 316-327). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Strocka, V. M., Hoffmann, S. & Hiesel, G. (2012). *Das Bibliothek von Nysa. Forschungen in Nysa ad Maeandrum Band 2*. Mainz: Philipp von Zabern.
- Vitruvius, *The Ten Books of Architecture*, (M. H. Morgan Çev. 1914). Harvard University Press. Humphrey Milford. Oxford University Press.
- Yavuz, B. A., Atanassio, D., Elçi, H. Brill, M. & Bruno, M. (2009). Discovery and Preliminary Investigation of the Göktepe Marble Quarries (Muğla, Turkey); an Alternative Source of Aphrodisian Marble. P. Jockey (Ed.). *Leukos lithos. Marbles et autres roches de la Méditerranée antique: études interdisciplinaires, ASMOSIA VIII, Collection l'atelier méditerranées*, (s. 93-109). Paris: Maisonneuve & Larose.
- Wood, S. (2015). Women in Action: A Statue of Matidia Minor and its Contexts, *American Journal of Archaeology*, 119(2), 233-259.
- Woodhull, M. L. (2018/2019). Matidia Minor and the Rebuilding of Sessa Aurunca, *Memoirs of the American Academy in Rome*, 63/64, 203-236.

 SUITDER SDÜ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ Sakarya University Journal of Humanities and Social Sciences	
Makale Bilgileri:	
Etik Kurul Kararı:	<i>Etik Kurul Kararından muaftır.</i>
Katılımcı Rızası:	<i>Katılımcı yoktur.</i>
Mali Destek:	<i>Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.</i>
Çıkar Çatışması:	<i>Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.</i>
Telif Hakları:	<i>Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.</i>
Article Information:	
Ethics Committee Approval:	<i>It is exempt from the Ethics Committee Approval</i>
Informed Consent:	<i>No participants.</i>
Financial Support:	<i>The study received no financial support from any institution or project.</i>
Conflict of Interest:	<i>No conflict of interest.</i>
Copyrights:	<i>The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.</i>

**Nysa ad Maeandrum'dan Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermerden bir Heykelcik Başı:
Aphrodisias Atölyelerinin Seçkin Ürünlerinden Biri**

FIGÜRLER LİSTESİ

- Fig. 1. Nysa heykelcik başı. Ön görünüş (Nysa Kazı Arşivi)
- Fig. 2. Nysa heykelcik başı. Önden görünüş çizimi (H. Keskin)
- Fig. 3. Nysa heykelcik başı. Sağ yan görünüş (Nysa Kazı Arşivi)
- Fig. 4. Nysa heykelcik başı. Sol görünüş (Nysa Kazı Arşivi)
- Fig. 5. Nysa heykelcik başı. Sağ yan çizimi. Stephanenin üst kısmı yaklaşık olarak tamamlanmıştır (H. Keskin)
- Fig. 6. Nysa heykelcik başı. Arka Görünüş (Nysa Kazı Arşivi)

Fig. 1. Nysa heykelcik başı Ön Görünüş (Nysa Kazı Arşivi)

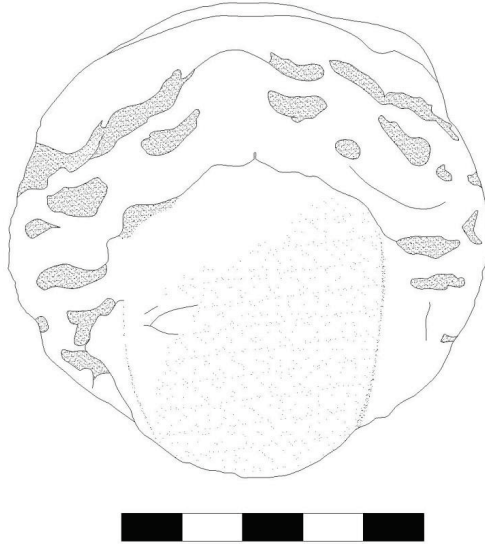

Fig. 2. Göktepe_Nysa heykelcik başı Önden Görünüş Çizimi (H. Keskin)

Nysa ad Maeandrum'dan Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermerden bir Heykelcik Başı:
Aphrodisias Atölyelerinin Seçkin Ürünlerinden Biri

Fig. 3. Nysa heykelcik başı Sağ Yan.(Nysa Kazı Arşivi)

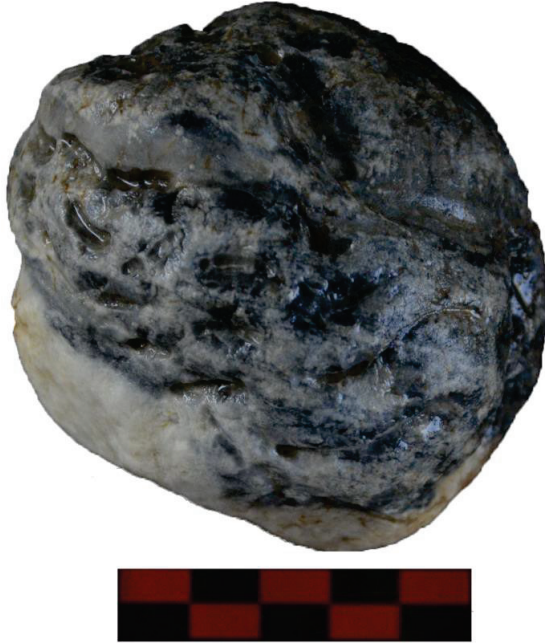

Fig. 4. Nysa heykelcik başı Sol (Nysa Kazı Arşivi)

Fig. 5. Nysa heykelcik başı Sağ Yan Çizimi (H. Keskin)

Fig. 6. Nysa heykelcik başı Arka (Nysa Kazı Arşivi)

**Nysa ad Maeandrum'dan Siyah-Beyaz (Göktepe) Mermerden bir Heykelcik Başı:
Aphrodisias Atölyelerinin Seçkin Ürünlerinden Biri**